

DETERMINAREA RAPORTULUI CALDURILOR MOLARE

Consideratii teoretice

Se numeste caldura molara cantitatea de caldura absorbita de un mol de substanta pentru a-si mari temperatura cu un grad. Dupa cum absorbtia de caldura la gaze are loc la volum constant sau la presiune constanta deosebim C_v si C_p :

$$C_v = \frac{dQ_v}{dT} \quad (1)$$

$$C_p = \frac{dQ_p}{dT} \quad (2)$$

Plecand de la principiul intai al termodinamicii :

$$dQ = dU + pdV = dH - Vdp \quad (3)$$

rezulta:

$$C_v = \frac{dU}{dT} \text{ iar } C_p = \frac{dH}{dT} \quad (4)$$

precum si relatia dintre ele:

$$C_p = \frac{dH}{dT} = \frac{d(U+pV)}{dT} = \frac{dU}{dT} + \frac{d(RT)}{dT} = C_v + R \quad (5)$$

relatia lui Robert Mayer. In relatiile de mai sus U reprezinta energia interna, H entalpia, iar R constanta generala a gazelor perfecte.

Raportul $C_p/C_v = \gamma$ se numeste **exponent adiabatic** fiindca intevine in legea transformarii adiabatice. Se numeste adiabatica o transformare in timpul careia gazul nu schimba caldura cu mediul, iar una din formele legii ei este:

$$p \cdot V^\gamma = \text{const.} \quad (6)$$

Valoarea exponentului adiabatic depinde de numarul gradelor de libertate (i) ale gazului respectiv. In teoria cinetica a gazelor perfecte se arata ca:

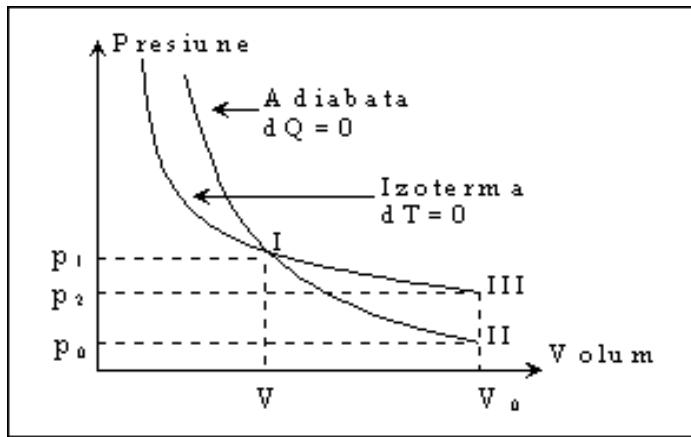
$$\gamma = (i+2)/i \quad (7)$$

Exponentul γ este o functie descrescatoare cu temperatura. In intervalul 0 - 2000°C, pentru gaze biatomice se poate folosi formula aproximativa:

$$\gamma = 1,4 - 0,5 \cdot 10^{-4} \cdot T \quad (8)$$

Cunoasterea exponentului adiabatic are importanta in studiul curgerii gazelor prin tuburi cu viteze sonice, atingerii vitezelor supersonice, calcului vitezei de propagare a sunetului prin gaze etc.

In lucrarea de fata se determina exponentul adiabatic folosind metoda Clement – Desormes. Se utilizeaza un vas de volum V_0 ce comunica prin robinete cu exteriorul si cu o pompa. Presiunea din vas se masoara cu un manometru atasat.

Figura 1. Transformarile termodinamice suferite de gaz.

1. Se pompeaza gaz in balonul de volum V_o . Avem in vas masa "m" de gaz cu volum V_o si la stabilirea echilibrului termic cu exteriorul temperatura T_o si presiunea p_1 :

$$p_1 = p_0 + h_1$$

unde p_0 este presiunea atmosferica, h_1 este diferența de nivel intre nivelele lichidului din ramurile manometrului, iar presiunile se masoara in cm coloana lichid. Gazul ce ne intereseaza, cu masa $m_o < m$, ar ocupa volumul $V < V_o$ in aceleasi conditii de presiune si temperatura, p_1 si T_o . Aceasta situatie corespunde **starii I** pe diagrama din figura 1.

2. Se destinde gazul adiabatic evacuand din balon gaz prin deschiderea urmata de reinchiderea rapida a robinetului de comunicare cu exteriorul, pana cand ajungem la presiunea atmosferica p_0 . Acum avem in balonul cu volum V_o masa "m_o" de gaz si temperatura T_{II} mai mica decat T_o , corespunzator **starii II** din figura 1.

3. La stabilirea echilibrului termic cu mediul gazul preia caldura la volum vonstant V_o si ajunge la temperatura T_o a mediului si presiunea $p_2 > p_0$, corespunzator **starii III** din figura 1:

$$p_2 = p_0 + h_2$$

unde h_2 reprezinta noua diferența de nivel a lichidului manometric.

Transformarea din starea I in starea II fiind adiabatica se poate scrie:

$$(p_0 + h_1) \cdot V^{\gamma} = p_0 \cdot V_o^{\gamma} \quad (9)$$

Starile I si III se afla pe o izoterma temperatura fiind T_o , deci:

$$(p_0 + h_1) \cdot V = (p_0 + h_2) \cdot V_o \quad (10)$$

Ridicand relatiua (10) la puterea γ si impartind-o cu (9) se obtine :

$$\left(1 + \frac{h_1}{p_0}\right)^{\gamma-1} = \left(1 + \frac{h_2}{p_0}\right)^\gamma \quad (11)$$

Intrucat atat h_1/p_0 cat si $h_2/p_0 \ll 1$ putem dezvolta ambi membri in serie. Limitandu-ne la aproximatia de ordin intai avem:

$$1 + (\gamma - 1) \frac{h_1}{p_0} = 1 + \gamma \frac{h_2}{p_0}$$

de unde:

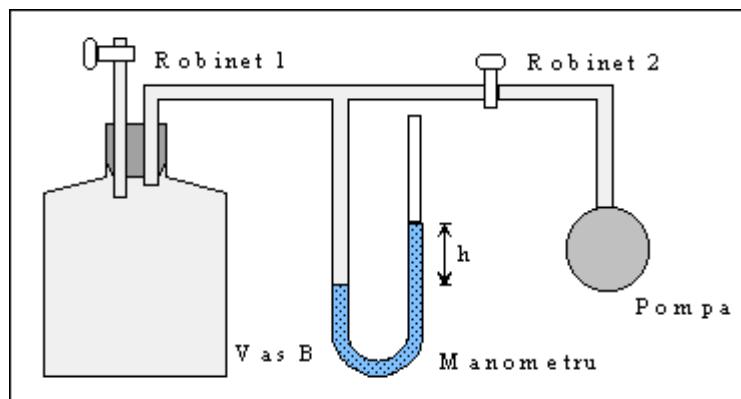
$$\gamma = \frac{h_1}{h_1 - h_2} \quad (12)$$

Metoda experimentală

Dispozitivul experimental schitat in figura 2, se compune dintr-un balon B la care este atasat un manometru cu apa M. Balonul comunica prin robinetul R₁ cu exteriorul, iar prin robinetul R₂ cu pompa P.

Mod de lucru

1. Se inchide robinetul R₁, se deschide R₂ si se pompeaza aer in balonul B pana cand diferența de nivel din manometru devine 10-20 cm.
2. Se inchide R₂ si se asteapta stabilirea echilibrului termic cu mediul.
3. Se citeste valoarea diferenței de nivel din manometru h₁ si se trece in tabel.
4. Se deschide rapid R₁, pana cand presiunea gazului devine egala cu cea exterioara p₀, apoi se inchide la loc. Se asteapta incalzirea gazului pana la temperatura mediului. La stabilirea echilibrului termic se citeste denivelarea h₂ din manometru si se trece in tabel.
5. Se repeta operatiile de cel putin 5 ori.

Figura 2. Dispozitivul experimental.

Prelucrarea datelor experimentale

Cu relatia (12) se calculeaza exponentul adiabatic pentru fiecare experienta efectuata. Se calculeaza valoarea medie facand media aritmetica a valorilor obtinute. Luand $\Delta h_1 = \Delta h_2 = \Delta h$, relatia de calcul a erorii relative este:

$$\frac{\Delta\gamma}{\gamma} = \frac{(h_1 + h_2)\Delta h}{h_1(h_1 - h_2)} \quad (13)$$

Inmultind valoarea determinata, cu eroarea relativa se obtine eroarea absoluta $\Delta\gamma$. Rezultatele se trec in Tabelul 1.

Tabelul 1

h_1 (cm)	h_2 (cm)	γ	Δh (cm)	$\Delta\gamma / \gamma$ (%)	$\Delta\gamma$	$\gamma_m \pm \Delta\gamma_m$